

Debat: Op de stoel van de rechter

Korte omschrijving

Leerlingen wegen in twee casussen, waarin minderjarigen een delict begingen, af wat ze een passende straf vinden. De docent geeft vooraf aan welke straffen er in het jeugdstrafrecht zijn en wat de maximale straffen zijn. U kunt deze werkvorm in uitgebreide vorm doen (met stap 1 en 2 erbij), of in minder uitgebreide vorm (vanaf stap 3).

Leerdoelen

- Leerlingen weten welke straffen of maatregelen de rechter in het jeugdstrafrecht kan opleggen.
- Leerlingen kunnen contextuele factoren meewegen en met elkaar tot een beargumenteerde uitspraak komen.
- Leerlingen begrijpen dat een rechter meerdere vragen bevestigend moet beantwoorden om tot een vonnis te komen.

Duur

50-60 minuten (zonder stap 1 en 2 duurt de werkvorm max. 45 minuten)

Bronnen

Bij het maken van deze werkvorm zijn meerdere websites geraadpleegd:

- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/straffen-en-maatregelen/inhoud/straffen-en-maatregelen-voor-jongeren>
- <http://www.volkskrant.nl/binnenland/-zaak-savannah-en-romy-werpt-vraag-op-hoe-kan-een-kind-in-een-moordenaar-veranderen~a4500164/>
- <http://nos.nl/artikel/2177228-hoe-gruwelijk-moord-door-tiener-ook-is-we-geloven-in-tweede-kans.html>
- <http://www.terechtgesteld.nl/volwassen-straffen-voor-jeugdige-daders-het-jeugdstrafrecht-nader-toegelicht/>
- <https://www.judex.nl/rechtsgebied/strafrecht/de-strafrechter-en-de-strafzitting/artikelen/270/hoe-komt-de-strafrechter-tot-zijn-uitspraak .htm>
- https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2014:7284&sho_wbutton=true&keyword=jeugd+maatregel

Benodigheden

- Uitgeprinte 'strafthermometers' die u ophangt in uw lokaal. (zie bijlage 1)
- Voor ieder groepje een rode en een groene casus. (zie bijlage 2)
- Voor ieder groepje van 3 tot 4 leerlingen een rode en groene stift.
- Een eens- en oneens-vak (als u stap 2 uitvoert).

Handleiding

Stap 1: Vraag de leerlingen hoe zij het nieuws van de moord op Savannah en Romy hoorden. Per jaar zijn gemiddeld tien minderjarigen betrokken bij moord- en doodslagzaken, waarvan een enkele uitgroeit tot landelijk nieuws. Deze situatie is uniek omdat de voorvallen zo kort op elkaar volgden, in dezelfde regio.

Nieuws:

De Pinksterdagen waren zwaar. Vlak bij elkaar werden de lichamen gevonden van twee vermiste 14-jarige meisjes. In allebei de zaken, waartussen geen verband zou bestaan, is een tienerjongen als verdachte aangehouden. De 14-jarige jongen die vastzit vanwege de dood van Romy Nieuwburg uit Hoevelaken, heeft bekend dat hij haar heeft misbruikt en om het leven heeft gebracht. Het onderzoek naar de dood van de 14-jarige Savannah uit Bunschoten is nog lang niet afgerond. Een 16-jarige jongen uit Den Bosch is gearresteerd en zit nog vast op verdenking van betrokkenheid bij haar dood.

Stap 2: Confronteer de leerlingen met enkele stellingen door de leerlingen bijvoorbeeld te laten lopen naar een eens- of oneens-vak. Vraag uit ieder vak een of twee leerlingen om hun keuze toe te lichten.

- De 14- en 16-jarige verdachten moet je ook beschouwen als slachtoffers (net als Romy en Savannah).
- Het is terecht dat jongeren anders worden berecht dan volwassenen.
- Een 14-jarige moet, net als volwassenen, levenslang opgelegd kunnen krijgen.
- Strafzaken met minderjarige verdachten moeten altijd achter gesloten deuren plaatsvinden.

Extra info:

Voor de toepassing van het jeugdstrafrecht is ook een aantal internationale verdragen, zoals het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), van belang. Daarin staat dat jongeren recht hebben op een andere behandeling dan volwassenen en dat het doel moet zijn om jongeren te re-integreren in de maatschappij.

Stap 3: Vertel dat de dood van Savannah en Romy de vraag oproept hoe we minderjarigen moeten straffen. Jongeren tussen de 12 en 18 jaar die een strafbaar feit plegen, worden gestraft volgens het Jeugdstrafrecht. Let op:

- Het is ook mogelijk om het jeugdstrafrecht toe te passen op jongvolwassenen tot 23 jaar.
- Het is ook mogelijk om 16- en 17-jarigen volgens het volwassenstrafrecht te berechten.

Vraag de leerlingen welke mogelijke straffen of maatregelen (meestal) bij dergelijke ernstige levensdelicten zou kunnen worden opgelegd. *Antwoord:* jeugddetentie (gevangenisstraf) en/of jeugd-tbs (officiële naam is PIJ-maatregel).

Hang de twee 'strafthermometers' F en G op.

Stap 4: Hang daarna ook de andere 'strafthermometers' op. Vertel dat iedere thermometer een mogelijke straf of maatregel weergeeft die in het jeugdstrafrecht kan worden opgelegd door een rechter.

Bij de Halt-straf (A) en de Gedragsbeïnvloedende maatregel (E) is een thermometer minder van toepassing. Leerlingen kunnen op dit vel hun eigen voorstellen opschrijven.

NB. Een taakstraf kan een leer- of werkstraf zijn. De term 'taakstraf' vindt u daarom niet terug bij de 'strafthermometers'.

Stap 5: Maak groepjes van 3 of 4 leerlingen. Vraag de groepjes wat bij de thermometers B, C, D, F en G volgens hen het maximum is zijn dat de rechter kan opleggen (aan 12- tot 18-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht worden berecht). Teken vervolgens met een streep op de

genoemde 'strafthermometers' de goede antwoorden.

Benoem dat de leerlingen bij de opties A (Halt-straf) en E (Gedragsbeïnvloedende maatregelen) straks zelf een mogelijke straf mogen opschrijven.

A. Halt-straf

Bij een licht strafbaar feit kan de jongere kiezen voor een alternatief voor een echte straf of maatregel, namelijk de Halt-straf. De jongere moet dan bijvoorbeeld een schadevergoeding betalen en excuses aanbieden. Als een jongere niet meewerkt aan het traject, dan komt hij alsnog in aanraking met justitie.

B. Boete

Voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar is de maximale hoogte **€ 3.900**.

C. Werkstraf

Voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar is een werkstraf maximaal **240 uur**.

D. Leerstraf

Voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar is een leerstraf maximaal **480 uur**.

E. Gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM)

Deze maatregel wordt vaak opgelegd als opsluiting een te zware straf wordt bevonden. Een GBM bestaat uit een of meerdere trainingen of behandelingen. (Leerlingen kunnen daar bij deze thermometer suggesties voor opschrijven.)

F. Jeugddetentie

Voor jongeren tussen de 12 en 15 jaar is de maximumdetentie **1 jaar**. Voor jongeren van 16 of 17 jaar is dit maximaal **2 jaar**. (Alleen een meervoudige kamer van drie rechters, waaronder één kinderrechter, mag aan een minderjarige een gevangenisstraf van meer dan zes maanden opleggen.)

G. Jeugd-tbs (PIJ-maatregel)

PIJ staat voor Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen. De jongeren zitten dan **minimaal 3 en maximaal 7 jaar** (waarvan het laatste jaar voorwaardelijk) in een justitiële jeugdinrichting. (Alleen een meervoudige kamer van drie rechters, waaronder één kinderrechter, mag een PIJ-maatregel opleggen.)

Een rechter beoordeelt na die periode of de straf verlengd moet worden. Dat kan nog tweemaal met 2 jaar tot een maximum van 7 jaar. Daarna kan de maatregel eventueel omgezet worden in tbs.

NB. Er bestaat ook nog nachtdetentie, waarbij de jongere gewoon naar school kan blijven gaan.

Stap 6: Deel aan ieder groepje een rode pen uit en de eerste (fictieve) casus. Geef ieder groepje 5-10 minuten de tijd om te bepalen welke straf(fen) en/of maatregel(en) ze vinden dat de rechter moet opleggen. Vraag daarna van ieder groepje één leerling naar voren om een rode stip te zetten op de thermometers met de door hen bepaalde straf(fen) en/of maatregel(en), of een voorstel op te schrijven bij de thermometers A en E.

Casus Rood:

Drie jongens tussen de 15 en 18 jaar wilden 's avonds laat een vuurtje maken. Eén van de drie, Roy, had aanmaakblokjes bij zich en verdeelde deze onder zijn andere twee maten. Tijdens het fietsen staken ze al enkele aanmaakblokjes aan en gooiden deze op de grond. Toen ze een afdakje zagen, stapten ze af om te gaan roken. Op dat moment zagen ze een container staan. Roy maakte een klein vlammetje dat al snel aan kracht verloor. Eén van zijn twee vrienden komt ook bij de container staan en maakt met een aanmaakblokje in de container een echt vuur. Het vuur slaat over naar het ernaast gelegen bedrijf. De jongens maken dat ze weggelopen en bellen niet naar het alarmnummer. Deskundigen vinden dat Roy niet helemaal verantwoordelijk gehouden kan worden voor zijn handelen. Roy heeft ADHD en reageert vaak impulsief op prikkels.

Is Roy medeplichtig aan brandstichting? Welke straf of maatregel zou je Roy geven?

Stap 7: Vertel de straf die de rechter in een vergelijkbare casus heeft opgelegd:

Vonnis in Casus Rood:

Hoewel het misschien niet de bedoeling was van Roy en zijn vrienden om een winkel af te laten branden, konden ze bedenken dat de container heel dichtbij (het afdakje van) de winkel stond. Ze hadden het risico van brand kunnen inschatten. De rechter vindt dat alle drie de jongens medeplichtig zijn aan brandstichting. Ze wilden namelijk samen een vuurtje stoken. Ze hadden hiervoor zelfs aanmaakblokjes meegenomen en ze verzuimden om 112 te bellen toen ze zagen dat het uit de hand liep. Roy krijgt een werkstraf van 60 uur opgelegd en een voorwaardelijke jeugddetentie van 71 dagen opgelegd, met een proeftijd van twee jaar. Dat betekent dat Roy naar de gevangenis moet als hij de komende twee jaar weer zo'n soort actie begaat.

Stap 8: Deel aan ieder groepje een groene stift en de tweede (fictieve) casus (groen) uit. Vraag ze wederom om de casus te lezen en een straf of maatregel te bepalen. Vraag na max. 10 minuten van iedere groep een leerling naar voren om op de betreffende thermometers hun groene stip te zetten, of een voorstel op te schrijven bij de thermometers A en E.

Casus Groen:

Martijn is 17 jaar en heeft een problematische gezinssituatie. Moeder is al jaren depressief en uit regelmatig een doodswens naar haar zoon. Martijn voelt zich bovendien onder druk gezet door zijn moeder om hogere cijfers te halen. Buurt- en schoolgenoten omschrijven Martijn als een serieuze, rustige jongen die goed zijn best doet op school. Op een gegeven moment vraagt moeder, terwijl ze op bed ligt, om haar te helpen bij haar zelfdoding. Martijn wordt erg boos op zijn moeder en ze krijgen ruzie. Hij haalt zijn hockeystick, zwaait dreigend met de stick en roept zijn moeder toe: 'Kijk, dit wil je niet'. Maar zijn woorden bewerkstelligen het tegendeel. Zijn moeder antwoordt bevestigend en moedigt haar zoon aan om te slaan. Op dat moment slaan bij Martijn de stoppen door en hij mept zijn moeder meerdere malen. Vrijwel direct is moeder overleden aan haar verwondingen.

Is Martijn schuldig aan doodslag? Welke straf of maatregel zou je Martijn geven?

Stap 9: Vertel de straf die de rechter in een vergelijkbare casus heeft opgelegd:

Vonnis in Casus Groen:

De rechter legt jeugddetentie op voor de duur van 12 maanden, waarvan 6 maanden

voorwaardelijk. De voorwaarden: 1) een verplicht reclasseringstoezicht, en 2) klinische opname in een forensisch psychiatrische behandelsetting (FPK) of soortgelijke instelling met de maximale duur van 1 jaar. Deze tweede voorwaarde kun je beschouwen als jeugd-tbs. De rechter heeft Martijn veroordeeld voor doodslag. Bij doodslag was er niet de intentie om de ander te doden.

Stap 10: Vraag de leerlingen op welke belangrijke vragen antwoorden moeten komen om iets te kunnen zeggen over de (wenselijke) straffen in de zaken Savannah en Romy.

De docent kan in de bespreking verwijzen naar de vragen die de rechter moet beantwoorden bij het komen tot een uitspraak.

1. Kan het ten laste gelegde feit worden bewezen?
Met andere woorden: Is er voldoende bewijsmateriaal?
2. Is het feit strafbaar?
Blijkt uit de bewijsmaterialen dat de dader iets strafbaars heeft gedaan?
3. Is de dader strafbaar?
Een dader kan bijvoorbeeld ontoerekeningsvatbaar verklaard worden of er is misschien sprake van psychische overmacht.
4. Welke straf of maatregel moet worden opgelegd?
Als de rechter de voorgaande drie vragen bevestigend heeft beantwoord, dan kan hij een passende straf of maatregel opleggen.

Bijlage 1: Strafthermometers

Er volgt nu eerst een versimpeld model dat u kunt gebruiken als antwoordmodel met daarop de maximale straffen. Daarna volgen de strafthermometers. U kunt de bijgevoegde strafthermometers uitprinten en ophangen in uw lokaal.

A. Halt-straf

*De leerlingen kunnen hier eigen voorbeelden van mogelijke Halt-straffen opschrijven.
Bijvoorbeeld: schade vergoeden, verplicht excuus aanbieden aan het slachtoffer, verplicht een gesprek aangaan met de ouders, het verplicht maken van een leeropdracht.*

B. Boete

820.000 euro (zesde categorie)

82.000 euro (vijfde categorie)

20.500 euro (vierde categorie)

8200 euro (derde categorie)

4100 euro (tweede categorie) → *Het maximum in het jeugdstrafrecht ligt hier net onder*

410 euro (eerste categorie) *(€ 3.900.).*

C. Werkstraf

300 uur

240 uur → *Maximaal*

180 uur

120 uur

80 uur

20 uur

D. Leerstraf

480 uur → *Maximaal*

400 uur

320 uur

240 uur

160 uur

80 uur

E. Gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM)

- Een training of behandeling, namelijk...

Deze GBM is bedoeld voor jongeren voor wie een voorwaardelijke straf of taakstraf (leer- of werkstraf) te licht is en de PIJ-maatregel te zwaar.

Bijvoorbeeld: een agressieregulatietraining, assertiviteitstraining, een training om te leren van drugs en alcohol af te blijven, of een psychische dagbehandeling.

F. Jeugddetentie

5 jaar

4,5 jaar

4 jaar

3,5 jaar

3 jaar

2,5 jaar

2 jaar → *Voor 16- en 17-jarigen*

1,5 jaar

1 jaar → *Voor 12 tot en met 15-jarigen*

0,5 jaar

G. Jeugd-tbs (PIJ-maatregel)

7 jaar → *Dit kan alleen als na 5 jaar nog eens wordt verlengd met 2 jaar.*

6 jaar

5 jaar → *Dit kan alleen als na 3 jaar wordt verlengd met 2 jaar.*

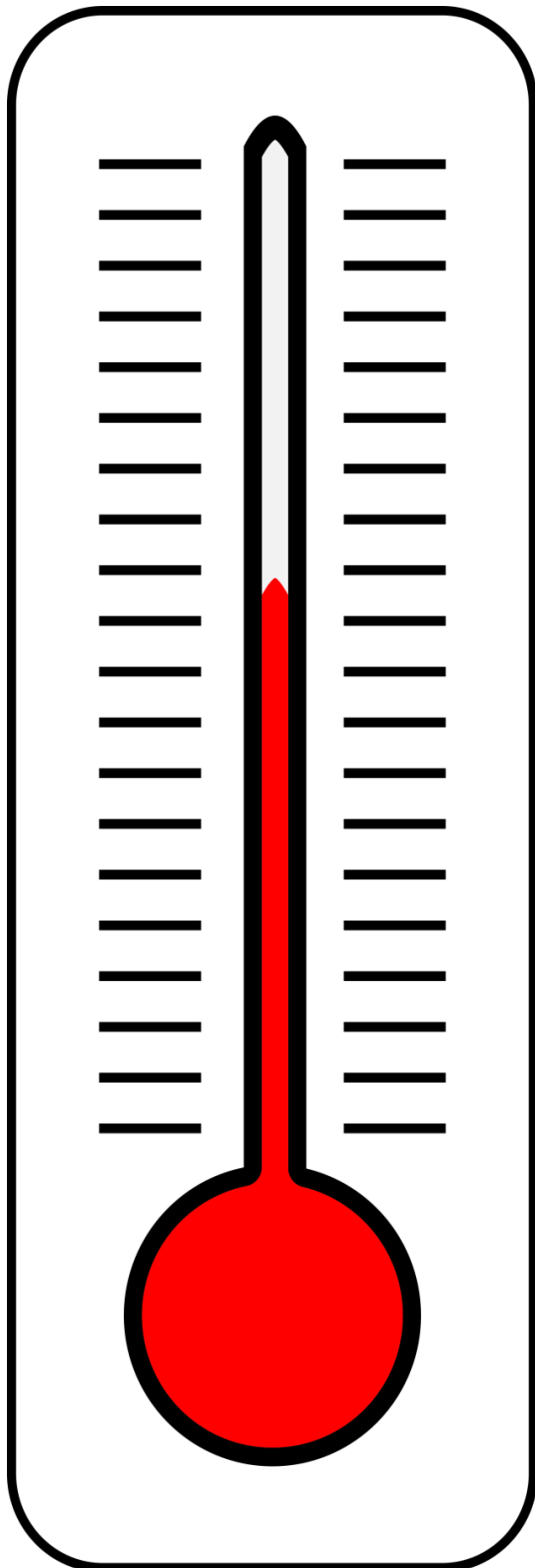
4 jaar

3 jaar → *Minimaal.*

2 jaar

1 jaar

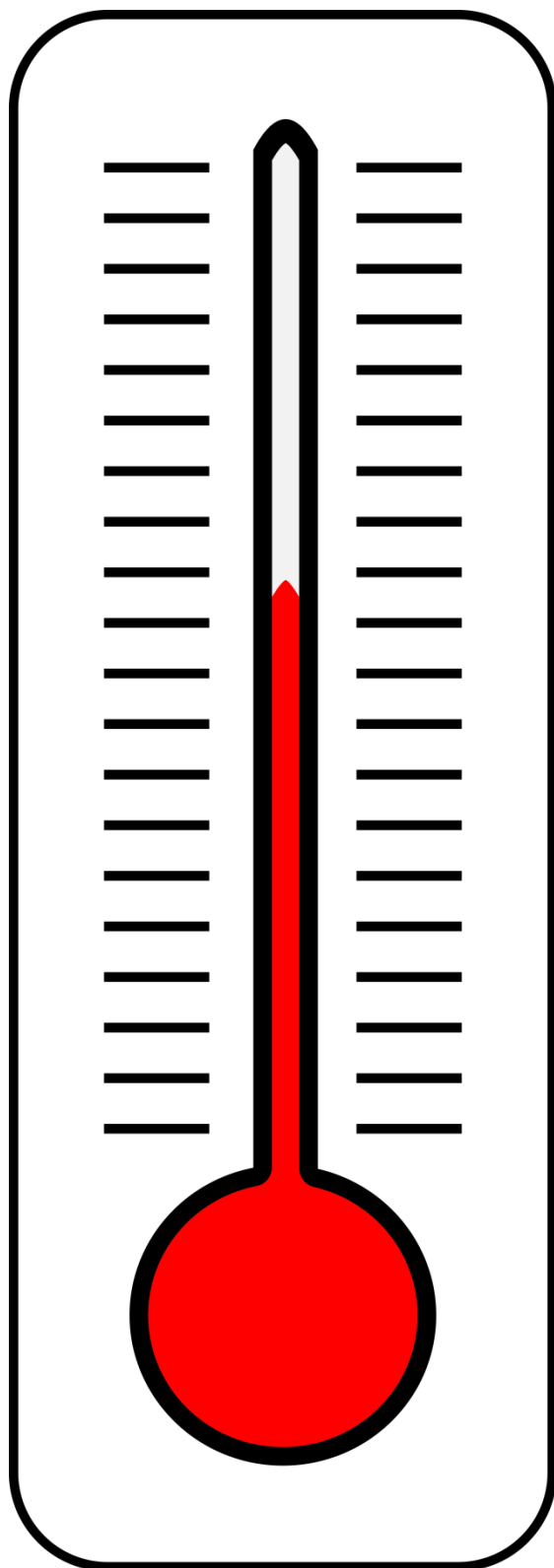
A. Halt-straaf

Eigen
voorstel:

B. Boete

820.000 euro
(zesde categorie)

82.000 euro
(vijfde categorie)

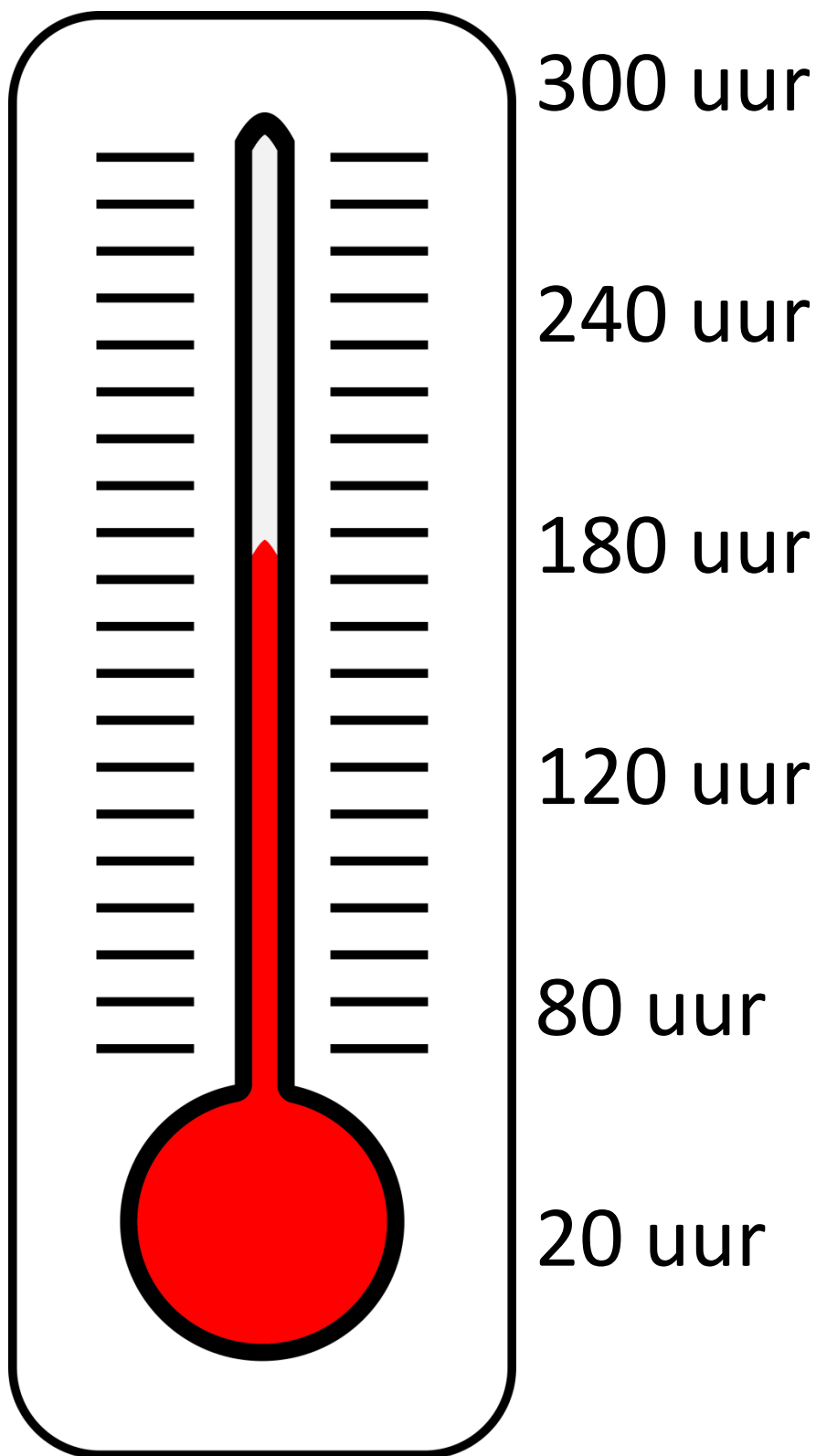
20.500 euro
(vierde categorie)

8200 euro
(derde categorie)

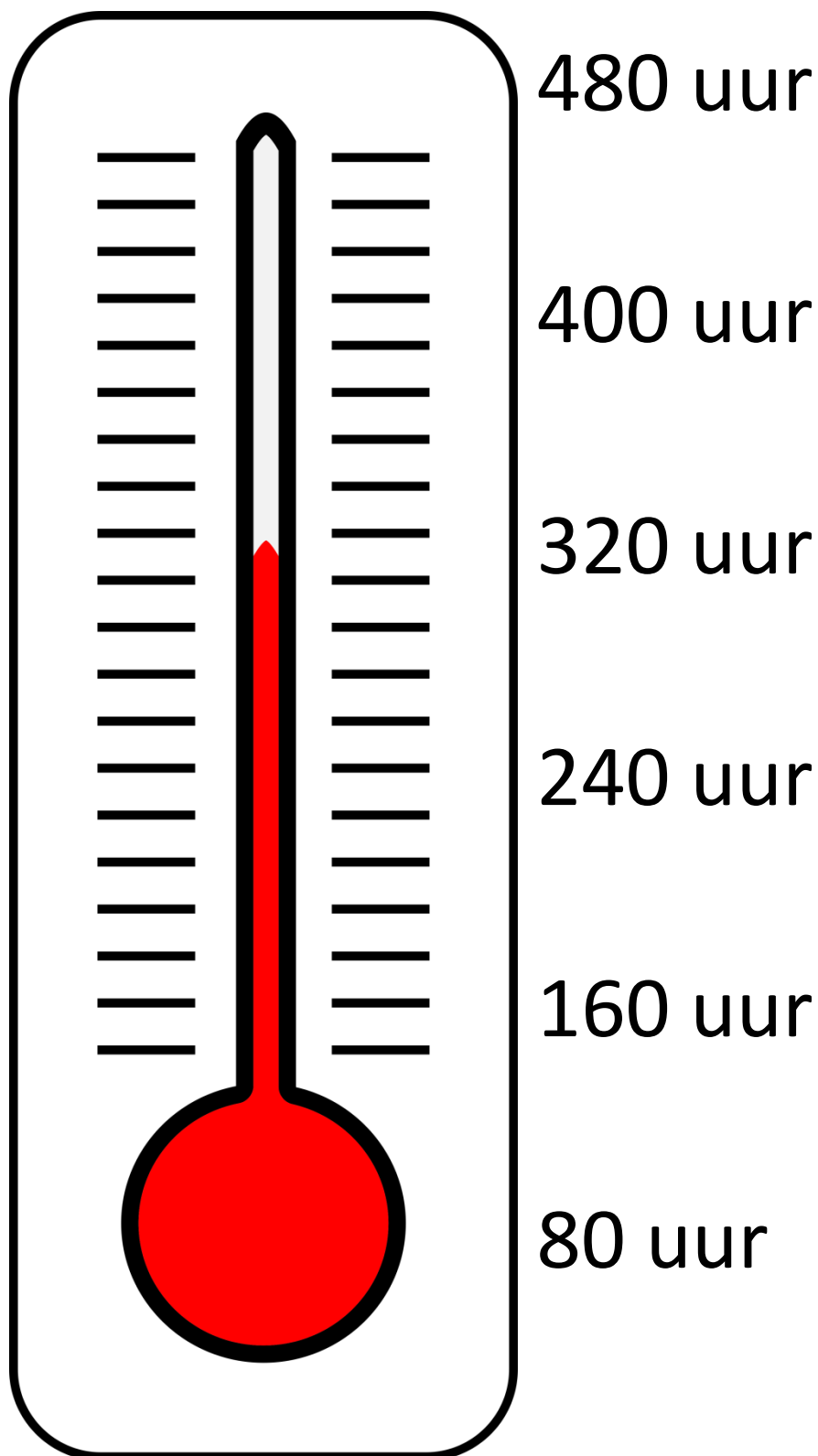
4100 euro
(tweede categorie)

410 euro
(eerste categorie)

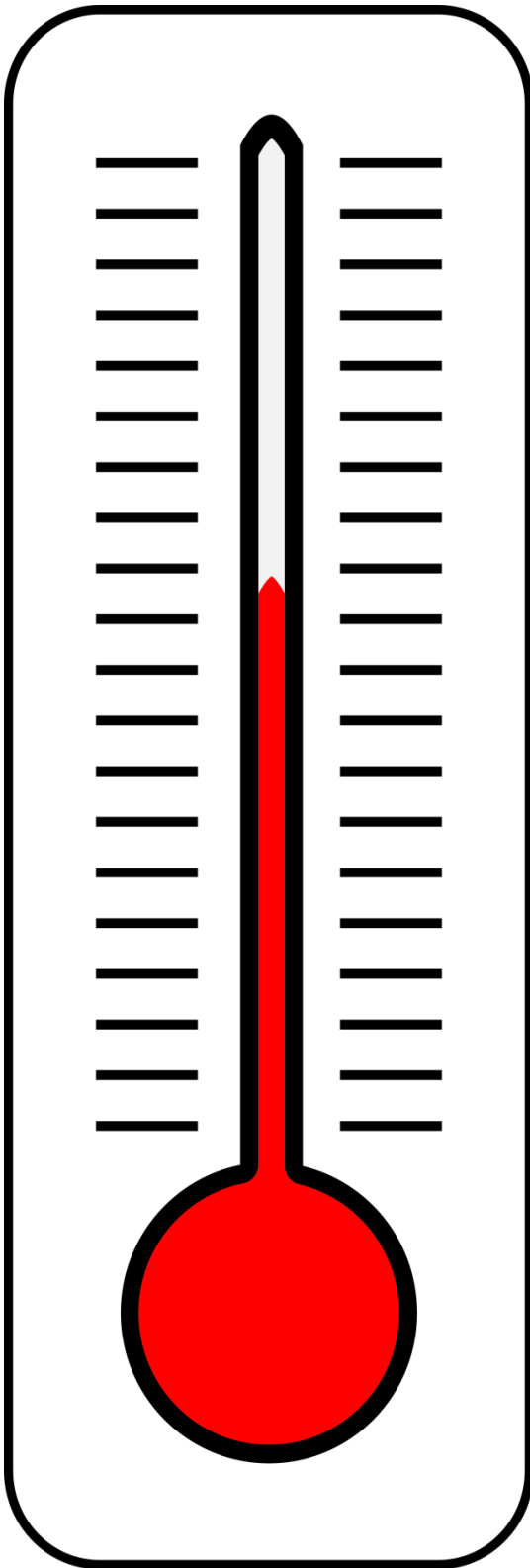
C. Werkstraf

D. Leerstraf

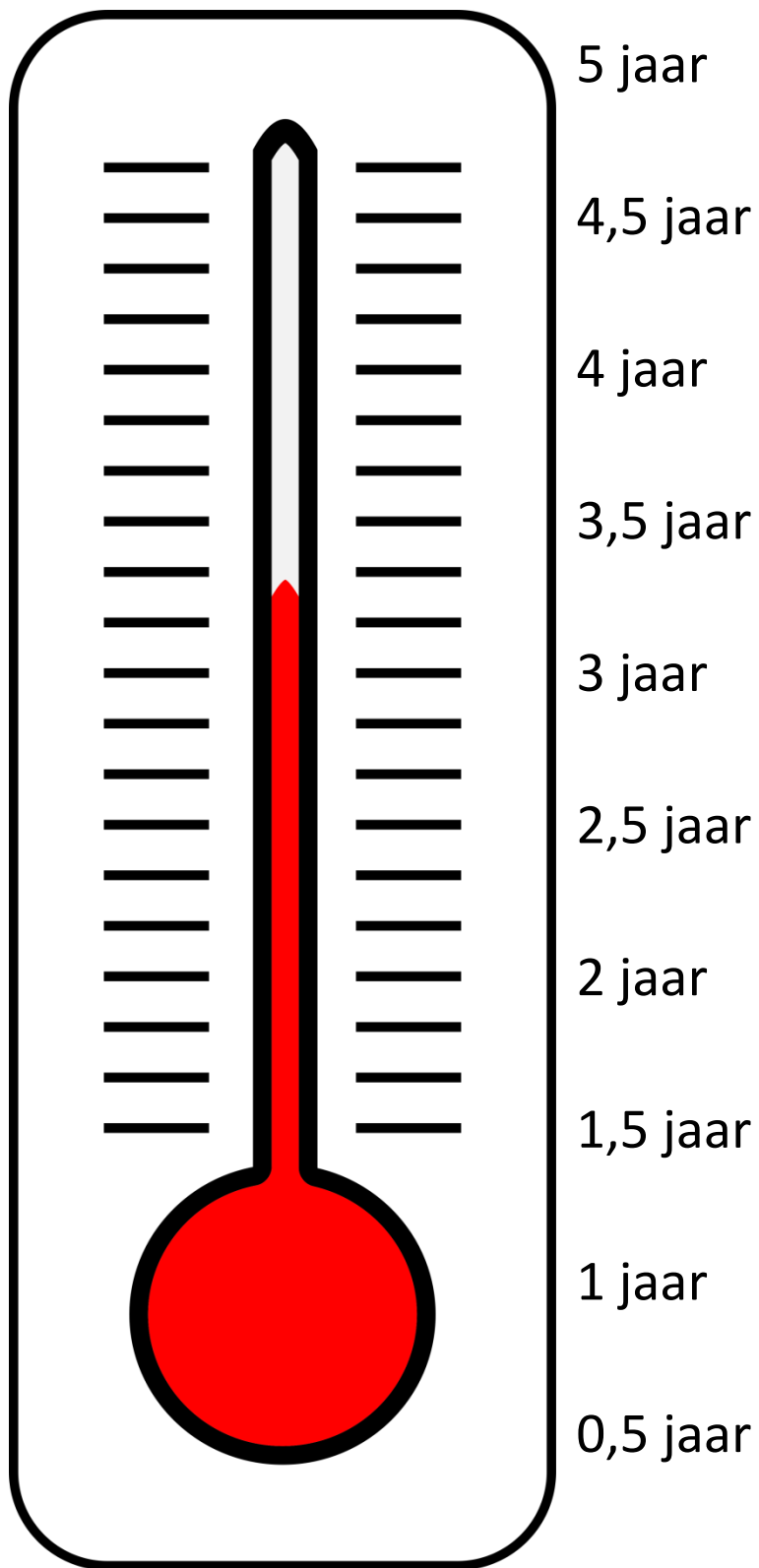
E. Gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM)

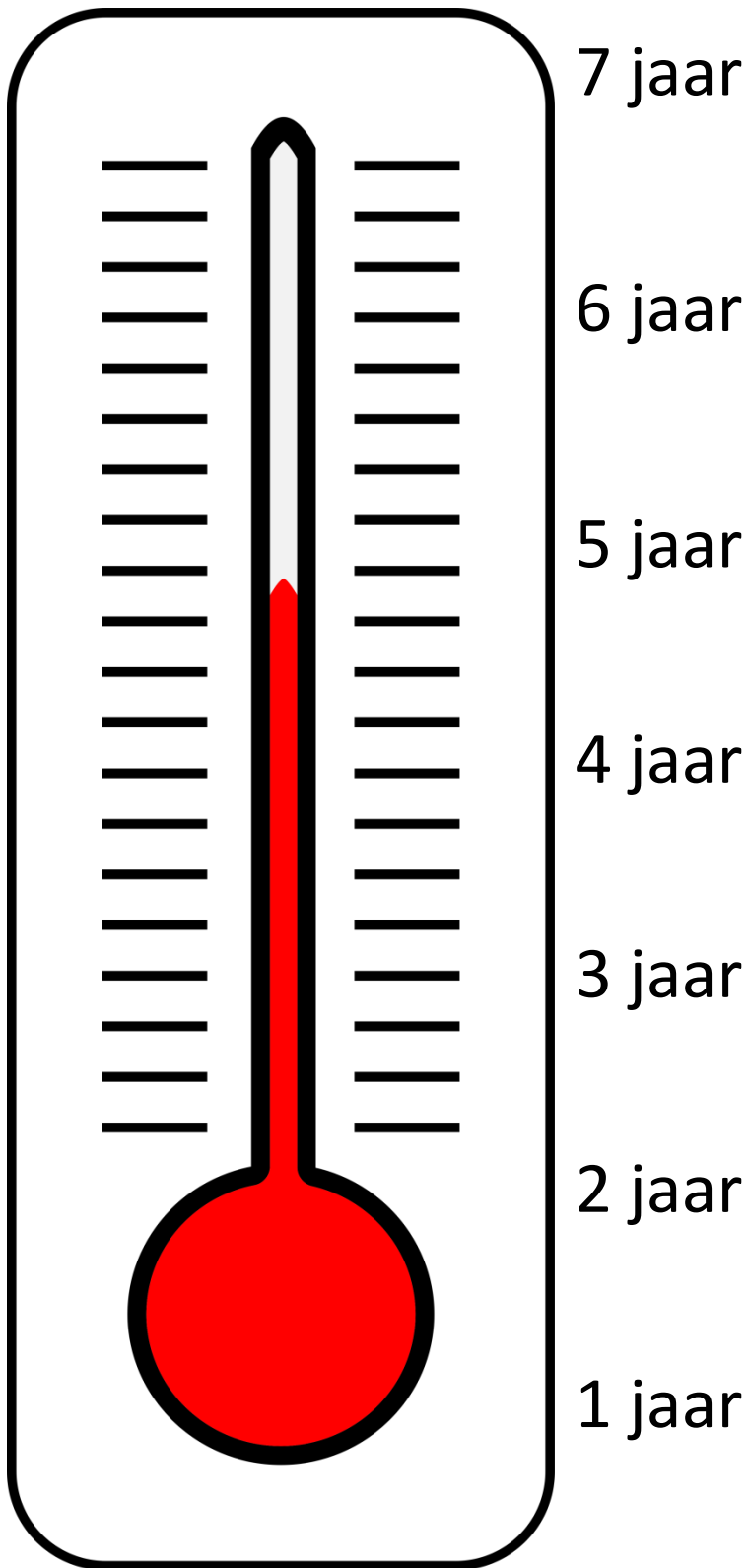
Een training,
namelijk:

Een behandeling,
namelijk:

F. Jeugddetentie

G. Jeugd-tbs (PIJ-maatregel)

Bijlage 2: Casussen

Deze casussen zijn fictief.

Casus Rood:

Drie jongens tussen de 15 en 18 jaar wilden 's avonds laat een vuurtje maken. Eén van de drie, Roy, had aanmaakblokjes bij zich en verdeelde deze onder zijn andere twee maten. Tijdens het fietsen staken ze al enkele aanmaakblokjes aan en gooiden deze op de grond. Toen ze een afdakje zagen, stapten ze af om te gaan roken. Op dat moment zagen ze een container staan. Roy maakte een klein vlammetje dat al snel aan kracht verloor. Eén van zijn twee vrienden komt ook bij de container staan en maakt met een aanmaakblokje in de container een echt vuur. Het vuur slaat over naar het ernaast gelegen bedrijf. De jongens maken dat ze weggelopen en bellen niet naar het alarmnummer. Deskundigen vinden dat Roy niet helemaal verantwoordelijk gehouden kan worden voor zijn handelen. Roy heeft ADHD en reageert vaak impulsief op prikkels.

Is Roy medeplechtig aan brandstichting? Welke straf of maatregel zou je Roy geven?

Casus Groen:

Martijn is 17 jaar en heeft een problematische gezinssituatie. Moeder is al jaren depressief en uit regelmatig een doodswens naar haar zoon. Martijn voelt zich bovendien onder druk gezet door zijn moeder om hogere cijfers te halen. Buurt- en schoolgenoten omschrijven Martijn als een serieuze, rustige jongen die goed zijn best doet op school. Op een gegeven moment vraagt moeder, terwijl ze op bed ligt, om haar te helpen bij haar zelfdoding. Martijn wordt erg boos op zijn moeder en ze krijgen ruzie. Hij haalt zijn hockeystick, zwaait dreigend met de stick en roept zijn moeder toe: 'Kijk, dit wil je niet'. Maar zijn woorden bewerkstelligen het tegendeel. Zijn moeder bevestigt haar antwoord en moedigt haar zoon aan om te slaan. Toen sloegen bij Martijn de stoppen door en hij mept zijn moeder meerdere malen. Vrijwel direct is moeder overleden aan haar verwondingen.

Is Martijn schuldig aan doodslag? Welke straf of maatregel zou je Martijn geven?